

Naročnina za celo leto K 2.— — Posamezna številka velja 3 krajcarje. — Naročnina se tudi na pol leta plačuje in se mora poslati v naprej. Cena oznanil je za 1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—, $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—, $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—. — Pri večkratnem oznanilu je cena posebno znižana. — Za oznanila (inserter) uredništvo in upravnništvo ni odgovorno. — Uredništvo in upravnništvo je v Ptuj v gledališkem poslopu. — Štajerc izhaja vsaki drugi petek, datiran z dnevom naslednje nedelje. — Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj. — Rokopisi se ne vračajo in se morajo najdalje do ponedeljka pred izdajo dotične številke vposlati.

Štev. 6.

V Ptuj v nedeljo dne 22. marca 1903.

IV. letnik.

Marec.

Tam zunaj začne poganjati vsako drevo, vsaki grm nove popke, zopet bode vse na novo ozelenelo, zopet se pričelo novo življenje. In ptice so si začele delati svoje gnjezdice in iz teh gnjezd bode v kratkem izfrčalo več novih življenj tje v prekrasno, bujno cvetočo naravo. Spomlad bode se kmalu pričela, spomlad, tako krasna, kakor je objemala našo zemljo že pred tisoči leti, tako krasna, kakor bode osrečila tisoč let za nami druga bodoča, neznana, čuteča in misleča bitja.

Temni, težki zimski dnevi so minuli, in to novo bodoče življenje napaja tudi človeška prsa z novim upom, z novim pogumom.

Naenkrat se na svetu nič ne razvije, nič ne zgodi in tudi nič ne doseže. Popki, katere je nastavilo drevje, se bodejo še le s časom razvili v listje in v cvetje, še le s časom bodejo izlezli iz ptičjih gnezd, katera so morda že sedaj gotova, mladiči.

Mesec marec! Kolikega pomena si pač v naravi! Zgodnja spomlad, ti srečen čas, poln nade, poln upanja bodočih lepših dni!

In ta zgodnja spomlad v naravi je prekrasna podoba dušne spomladi našega ljudstva, dušnega prebujenja naših kmetov!

Dolga, več stoletij dolga zimska tema je vladala v celi avstrijski državi, zimska mrzla tema klerikalstva. In ravno v tem sedajnem mesecu, ravno v marcu se je rodil njen največji sovražnik, in največji prijatelj vseh kmetov, vseh avstrijskih narodov, cesar Jožef II., preslavni, neumrljivi praded naše presvitle cesarske hiše. Dne 13. t. m. smo obhajali večletnico njegovega rojstva, dne 19. tega meseca njegov god,

in sicer na dan sv. Jožefa, zopet ravno našega štajerskega deželnega patrona.

„Slava Tebi, ki si nas kmete ljubil!“ To geslo imamo natisnjeno v začetku našega lista pod sliko velikega cesarja Jožefa II. in temu geslu hočemo ostati zvesti Vam kmetje, katere je ta cesar tako neizrečeno ljubil, na ljubo.

Zgodnja dušna spomlad, takorekoč duševni marec vseh arstrijskih narodov je povzročil ravno on!

Do konca predpreteklega stoletja so duševno vladali v Avstriji črni kolarji, vladali so rudeči ovratniki kanonikov, vladal je široki, črni klobuk jezuitov.

Bogataši in plemenitniki, grofi in drugi so imeli ljudstvo okovano v oklepe, vsaka prosta misel, vsako slobodno mišljenje se je umorilo še prej, ko se je rodilo. Kmet in delavec je bil kakor ničla, bil je suženj, še slabši, kakor živina.

Neizmerno bogati klostri, njih opati potem škofi in drugi cerkveni velikaši so izsesali iz ljudstva zadnjo kapljo krvi, živeli so bogato in razkošno, nosili svoje debele trebuhe po lepih klosterskih vrtih, a stradajočemu kmetu pa so kričali iz prižnic: „Le trpi, le bodi ponižen, kaj mar, ako tukaj na tem svetu stradaš in trpiš, tem večje bode tam gori v nebesih tvoje veselje. Ne ravnaj se po našem življenju, temveč po naših besedah, in ti bodeš gotovo zveličan!“

Po farovžih in po klostrih je bilo več žensk, kakor jih je imel tedajni turški cesar v svojem harem, seveda vse mlade, ker stare niso za — delo.

Po dvanajst različnih jedil se je, kakor je zgodovinsko dokazano, prineslo naenkrat na mizo nekega klosterskega opata v savinjski dolini, a kmetje pa so

v ravno istem času jedli travo in jermenje, da niso od glada pomrli.

V židi oblečene deklice so stregle prebogatom tedajnim škofom, plemenitniki, grofi, baroni in drugi so hodili po samem žamet, — kmet pa je imel svojo nago deco v štaluncu zaprto, vrgel jim je malo slame, češ, da ne bode zmrznili, dokler moram iti jaz v roboto.

To je bila zima, grozna klerikalna zima, ki je trajala več sto let. Visoke cesarske rodbine, so imele za izgojitelje svojih otrok večinoma jezuite, sploh duhovnike, na te so se zanesle, ti pa seveda so za to skrbeli, da so pripravili bodoče cesarje za svoje smotre.

A prišel je mesec marcij leta 1741. Rodil se je v njem dne 13. povzročitelj duševne zgodnje spomladi, cesar Jožef II.

Takoj, ko je nastopil svojo vladu v letu 1780. po svoji neumrljivi materi Mariji Tereziji, je zaprl več kloštrov, razvaline od njih še dandanes štrle proti nebu, kazoč, koliko vnebovpijočih krivic se je kmetu, kateri je vse to moral sezidati s svojimi žulji, zgodilo. V vsakem mestu najdeš velikanska poslopja, ki so bile klosterske in katere se rabijo dandanes za druge posvetne namene.

Kmeta je rešil robote, napravil je ž njega v svoji velikodušnosti človeka! Bogatašem, plemenitašem, grofom in velikašem, vsem tem je stopil ta veliki mož na prste, češ, tudi siromak je človek, tudi kmet ima vsaj pravico do življenja! Ponižal se je sam tako globoko, da je poprijel za plug in pomagal kmetu — orati, kazoč s tem celemu strmečemu svetu, kako čista ravno kmečki stan, ki preživi in preredi vse druge stanove.

A bil je ta nepozabljivi čas v zgodovini naše

Kmet in sreča.

Času primerna pravljica.

1.

Živel je ubog kmetič. Trudil se je dan za dnevom od zore do mraka in večkrat so mu še pri težkem delu migljale zvezdice in svetil zaspani mesec, a vendar je komaj toliko pridela, da je preživel sebe in svojo družino ter plačeval velike davke in visoke obresti. Da, marsikatero leto se je tudi prigodilo, da mu je primanjkovalo kruha za lačne otročiče, da je bil davčni eksekutor njegov dober znanec in da je moral upnike ponižno prositi za potrpljenje.

Nekaj časa je voljno prenašal vse težave in nadloge, ker je vedno upal na boljšo prihodnost. Niti misliti si ni mogel, da bi nebeski oče pustil njega, ki mu tako zvesto služi, ki ga tolikokrat pristrčno prosi, v večnem siromaštvu. In koga ne oživi in okrepiča sladko upanje? Zato je naš kmetič dolgo čakal na boljše življenje in dolgo se otresal otožnih mislij, toda ker mu je upanje splavalo leto za letom po vodi, postal je nezadovoljen in nesrečen.

Nekega dne je nesel v davkarijo zadnje krajcarje. Kako hudo mu je bilo, ker ni mogel kupiti ljubim otrokom zemljic in svoji skrbni ženi soli! Nehote je premisljeval, koliko ljudi živi ne svetu prav dobro brez dela ali brez posebnega truda, marsikateri ubožec pa mora delati ko črna živina in vrhu tega še večkrat stradati.

Pri tem premišljevanju kanila mu je iz očesa debela solza ter se potočila po velem licu. Obrisal si jo je z rokavom

prelepe Avstrije žalibog samo duševni marec, bila to — zgodnja spomlad!

Bile so to prekrasne cvetke človeške omike slobodnega mišljenja, katere je zasadila prezneg utrpla roka velikodušnega človeka, kateri je v svetu blagem srečal ljubil — siromake vseh avstrijskih rodov.

„Vsi moji narodi naj bodejo složni med seboj, ker sem vse brez izjeme ljubil, kot svoje otroke, tako se je izrazil kratko pred svojo prerano smrtjo, saj je videl njegov duh najbrž že bodoče, brezmiselnosti mednarodne boje!

A padla je slana, padel je sneg na cvetljice, velikega pradedu naše cesarske hiše, premagala njegove uredbe zopet klerikalna zima ravno tako, kor je pred par dnevi zasul sneg na Spodnjem jerskem stotero in stotero prekrasnih, preranih cvetlic.

A kakor skopni sneg tam zunaj po bregih prisije zopet svetlo solnce in reši cvetljice zgodnje spomladi pred mrazom, pred poginom, tako je sijalo tudi solnce duševnega marca v burnem letu 1848 našim avstrijskim narodom!

V njihovem spominu še je ostal veliki cesar ravno isti sijajni podobi, kakor je živel, on nikdar nehal uplivati na svoje narode, duh njegov bil še vedno med njimi, duh velesrčnega ljubitelja kmetov, duh boritelja za nove tire, novi boljši časi.

In ko so se ljudstva v omenjenem burnem letu sama osvobodila težkih klerikalnih spon, ko je avstrijski cesar sam začel dvomiti nad zvestobo svojih narodov, ravno tedaj, toraj več kakor 50 let po smrti svojega ljubitelja in ljubimca, ravno v mesecu marciju se je okinčil njegov kip, okrasila se je njegova podoba od priprostih možov, kateri so spoznali da je skopnel sneg, ki je pokrival tako dolga leta.

svoje ponošene suknje in se skušal otresti žalosti, ki je rajda jedala njegovo srce.

Ko je zopet pogledal po cesti, zapazil je pred seboj lepo deklico. Kar obstal je in strmel v njeno krasoto, ki bila tolika, da bi solnce gotovo ne zaslo, če bi jo zagledal še le ob zahodu, marveč ostalo bi nad gorami in jo gledal nekaj ur. Bila je vitke postave in oblečena v dolgo, belo obleko, kakoršno ima Marija na velikem oltarju. Iz njenih živih modrih oči je svigala nebeska ljubezen, ustnici ste bili lepe barve ko zrela črešnja in ne najdeš na polju cvetljice, kateri bi se mogla primerjati z lepoto njenih lic. Njeni lasje so bili spleteni v dve kiti in v njih je tičalo vse polno žlahtnih rož.

Kakor rečeno, je kmetič postal na cesti in opazoval deklico. Potem je potegnil stari klobuček raz glave, spodobno pozdravil in vprašal: »Kdo pa si, prelepa devica?»

»Sreča mi pravijo«, odgovori prijazno tujka. »Oho!« zakliče kmet, »če si sreča, tedaj pa hajd za menoj! Pri meni se nisi nikoli bila!«

Sreča se je nekaj časa branila iti z njim. Ko pa jo je prijel za mehko ročico, se ni več obotavljala, marveč rekla: »Šla bom sama s teboj, pri kmetih sem itak malokedaj gostih.«

Na potu se je kmetič pogovarjal z lepoticco in jo izpraševal, kje se največ zadržuje. Rekel ji je: »Ti si gotovo več jidel le pri kraljih in cesarjih. Seveda pri tako visokih gospodih je lepo in veselo.«

»Motiš se, ljubi kmet,« odgovorila je Sreča. »K vladarjem grem sicer večkrat pogledat, toda predolgo se nikoli ne ma-

bila je duševne cvetlice tega velikega, neumerljivega vrtnarja! In glejte, ni jih ugonobila teh prekrasnih cvetk ta dolga klerikalna tema, začele so se od tega burnega marca naprej razvijati te cvetke, in čeprav še danes vladajo klerikalne burje, vendar nas navdaja up, napolnjuje nasnada, da ne bodejo v njej zmrznile, temveč, da bode sledilo kmalu za njih lepo poletje, bogata jesen!

A sad, ki ga bodejo rodile, bode sladek, sad slobode, sad kmečke sreče, katero je vedno želel veliki Jožef II. Bog daj, da bi ga užival, ako že je nam zabranjem ves naš prihodnji, srečnejši rod!

Potem bodejo počivale kosti dušnega velikana v vrsti vseh cesarjev v priprosti rakvi tam gori v dunajski kapeli v miru, a ljudstvo pa bode oskrbljeno s tem sadjem, dovolj pripravljeno za vsako klerikalno zimo, katero še mu mogoče prinese temna bodočnost.

Spodnje-štajerske novice.

Porotne obravnave v Mariboru.

Novorojenega otroka je umorila. Marija Misja, dekla v Šihlovi se je morala 9. tega meseca zagovarjati pred mariborskimi porotniki radi umora svojega novorojenega otroka. Misja je imela delj časa znanje s sinom svojega gospodarja, s Francem Ritonja, katero znanje tudi ni ostalo brez posledkov. Dne 12. oktobra prejšnega leta, ko je čutila, da se jej bliža njena ura, je šla v škedenj in je porodila tam deklico. Novorojenega otroka je davila takoj po porodu za vrat, potem ga pograbila za sredino in je udarila parkrat z njegovo glavico po steni škednja tako, da je otrok takoj umrl. Obsojena je bila zato dne 9. marca v triletno težko ječo, in sicer se je ravno ž njo jako milostljivo samo radi tega,

dim v cesarskih gradovih, ker tam je veliko skrbi in preveč nevarnosti.

»V lepa mesta pač menda prav pridno zahajaš«, nadaljuje kmet.

»O-ja, v mesta zahajam prav rada, pa v njih ostajam le malo časa.«

»Kje pa si najrajši,« vprašal je zopet radovedni kmet.

»Najrajši sem v farovžih in klostrih; tam je mnogo dobrega jela (jesti in piti), a le zelo malo trudapolnega dela«, dejala je Sreča.

»Zakaj pa se kmetov tako izogiblješ? Seveda, ti si neizrečeno lepa in zato se ti gabi v ubogih kmetijskih kočah.«

»S temi besedami mi delaš veliko krivico«, rekla je Sreča, »jaz se nikogar ne izogibljem. Mene je vsemogočni stvarnik za vse ljudi, za mogočne in slabe, za bogate in ubožne, za mlade in stare ustvaril. Pa večina me žalibog ne mara. Več kakor tri četrtine vseh zemljanov je tako neumnih, da me ne more spoznati, premnogi so celo tako zabiti, da me vkljub prigovarjanju dobrih prijateljev s silo naganjajo od sebe in me podijo k svojim sovražnikom. K zadnji vrsti spada velik del slovenskih kmetov. Kolikokrat sem se hotela naseliti v siromašnih njihovih hišicah, ker so se mi zelo smilili, pa misliš, da so me hoteli vzeti pod svojo streho? Malokdaj sem smela ostati v kmetijskih hiši, skoraj vsi kmeti so me naganjali v farovže, samostane in v pisarne jezičnih dohtarjev.«

Pri teh in drugih pogovorih je čas hitro potekel in kmalu sta prišla do kmetovega doma. Žena je že stala na pragu in začudeno in pisano gledala svojega moža in njegovo krasno spremljevalko. Ko ji je gospodar nato s smehljajočim obrazom

ker je bila jako skesana, in ker je priznala, da je to nečloveško dejanje učinila v grozni razburjenosti, ker njen ljubimec Ritonja ni hotel priznati, da je on oče nesrečnega umorjenega, otroka.

O k o m u j e z b i l. Takoj po tej obravnavi je sedel Janez Šegula iz Dornave na obtožni klopi. Dne 18. oktobra zvečer je sedelo v krčmi g. Čuš-a v Dornavi več fantov, kateri so kartali. Ob 9 uri je prišel Šegula z drugimi fanti. Ti ponočnjaki so vzeli igralcem karte proč in se odstranili. Pri tem je vrgel eden iz med njih brez vsakega vzroka posestnikovega sina Matija Golob na tla. Šegula pa še je tega fanta zunaj krčme počakal in ga s palico udaril parkrat po glavi. Golob je zgubil vsled teh udarcev pogled na svojem leven očesu. Šegula je bil radi te težke telesne obškodbe obsojen v dvamesečno težko ječo.

U m o r v g o z d u b l i z u P t u j a. Ignac Pafko 31 let star, doma iz Ragoznice pri Ptujju je imel že več let ljubimsko znanje z kočarsko hčerjo Barbaro Bezjak, a vendar je ž njo tako postopal, da ta odženitve ni hotela ničesar vedeti, posebno, ker je bila primorana proti obtožencu večkrat sodnijsko postopati. Radi svoje »ljubice« je dobil Pafko dne 17. decembra 1901 6 mesecev težke ječe, ker ji je pretil, da jo bode umoril. Med tem ko je Pafko to svojo kazen služil, se je omožila Bezjak s posestnikom Tomažem Kolaričem, iz Kicarja pri Ptujju. Pafko se je vrnil iz zapora in je počakal, kakor smo že v »Štajerci« v tedajni številki poročali, Barbaro Kolarič v nekem gozdu kake pol ure daleč od Ptujja. Imel je s seboj revolver. Ko je skočil iz

razodel, koga je pripeljal, razveselila se je tudi ona in urno osnažila zadnjo hišico, da bi Sreča imela svoje stanovanje, ter spekla na zabeli nekaj jajec.

Res je od tega dneva stanovala pri kmetu prava sreča. Že prvo noč je skotila (povrgla) prasica 15 zdravih prasec, drugo jutro je izvalila koklja dvajset krepkih piščancev. Na sejmovski dan mu je ponudil nek bogataš za jalo vo kravo, katero bi bil poprej rad dal za pet desetakov, celih osemdeset goldinarjev. Žito na polju se je naenkrat popravilo, drevje se je začelo šibiti od zlahnega sadja in v vinogradu se ni nikdar tako lepo kazalo, kakor to leto.

Kmet, ki je nekdanj žalostno lazil po svojem posestvu in od velikih skrbi povešal glavo, je hodil zdaj ponosno na polje, zvižgajoč poskočne polke in marše ter prepevajoč vesele pesmi. Nekdanj je večinoma molčal, sedaj pa se je radostno pogovarjal s svojo družino in z drugimi ljudmi. Njegova žena je postala zopet lepa in brhka, kakoršna je bila pred veliko leti in rudečelični otroci so letali in kričali po dvorišču, da jih je bilo veselje gledati.

Sosedje so se čudili velikanski izpremambi. Ker si niso mogli razložiti, odkod je blagoslov, ki se je razlival nad njegovim posestvom, začeli so marsikaj ugibati in govoriti. Nekateri so mislili, da mu sam nebeški oče plačuje njegovo lepo življenje in železno pridnost, a razni pobožnjaki so zopet pravili, da je najbrž zapisal hudobcu svojo dušo, ker ima na mah tako srečo. Vse mu temu govoričenju se je kmet le smejal in nikomur ni hotel izdati svoje skrivnosti.

Dalje prihodnjič.